

देवदारव त्रि० देवदारोर्विकारः “ओरञ्” पा० अञ् । देव-
दारुच्छविकारे यूपदौ

देवदीप पु० देवेन दीप इव । नेत्रे त्रिका० । तस्य दीप-
वर्धप्रकाशकत्वात् तत्तुल्यत्वं देशाधीनतयैवाभ्यत्वादित्य-
न्यत्वेन दीपतुल्यत्वमिति तस्य तथात्वम् ।

देवन्यायन पु० देवल+वा० गोत्रे यञ् ततोयूनि फक् ।
तत्रार्थेयगोत्रप्रवरभेदे “यास्तुवाधौलभौनमौकशार्करा-
क्षिमाष्टिसावर्णिशालङ्कायनजैमिनिदेवन्यायनानां भार्ग-
ववैतह्यसावेतसेति” आश्व०श्रौ० १२।१० “अयं गण”
तत्रार्थेयः । प्रवरेषु कश्चिच्छास्त्रान्तरवशात् पदविपर्या-
योवर्णविपर्यायो वा पदान्यत्वं वाऽस्ति न तेन प्रवरा-
न्यत्वं भवतीति मन्त्रव्यंम्” नारा०

देवपर त्रि० देवं भाग्यं परं चिन्त्यं यस्य । कार्यसिद्धौ
भाग्यस्य प्रधानतया चिन्तके यद्विषये हेम० “सम्प-
त्तेश्च विपत्तेश्च देवमेव हि कारणम् । इति देवपरो-
ध्यायन्नात्मना न विचेतते” काम० नी० ।

देवप्रश्न पु० दिवि आकाशे भवः देवः कर्म० । “नक्तं नि-
गम्य यत्किञ्चिच्छुभाशुभकरं यचः । श्रूयते तद्विदुषीरा
देवप्रश्नमुपश्रुतिम्” हारा० उक्ते शुभाशुभसूचनायै
आकाशभवे वाक्यभेदे उपश्रुतौ आकाशवाण्याम् ।

देवमति पु० स्त्री० देवमतस्पर्धेरपत्यम् इञ् । देवमतस्पर्धे-
रपत्ये स्त्रियां वा डीप् । ततोयूनि फक् । देवमतायन
तदीये यून्यपत्ये तत्र तौल्व०न फको लुक् । अत्र देवमिति
इति तौल्वल्या० गणे पाठान्तरं स च देवमित्यापत्ये
अन्यत्वं देवमतियत् ।

देवयज्ञि पु० स्त्री० देवो देवार्थो यज्ञो यस्य तस्यापत्यम् इञ् ।
देवार्थयज्ञकारकस्यापत्ये स्त्रियां वा डीप् । ततोयून्य-
पत्ये फक् । देवयज्ञायन तदीये यून्यपत्ये । अत्र तौल्व०
न फको लुक् ।

देवयुग न० देवखेदम् अण् कर्म० । दिव्ये युगे देवमानेन
द्वादशसहस्रवर्षमितकाले “यदेतत् परिसंख्यातमादाविव
चतुर्युगम् । एतत् द्वादशसाहस्रं देवानां युगमुच्यते” मनुः
“सुरासुराणामन्योऽन्यमहोरात्रो विपर्ययात् । तत्-
षष्टिः षड्गुणा दिव्यं वर्षमासुरमेव च” सू०सि० “देव-
देवानां बहुत्वाद्बहुवचनम् । अन्योऽन्यम् परस्परग-
विपर्ययात् व्यत्यासात् अहोरात्रः । अयमर्थः ।
देवानां यद्दिनं तदसुराणां रात्रिः । देवानां वा रात्रि-
स्तदसुराणां दिनम् । देवानां यद्दिनं तदुदेवानां

रात्रिः । देवानां वा रात्रिस्तदुदेवानां दिनमिति ।
तथा च देवदैत्ययोर्दिनरात्रयोरेव व्यत्यासाद्भेदो न
मानेनेति । तयोरहोरात्रस्यैक्यादुदेवाहोरात्रमानकथने-
नैव दैत्याहोरात्रमानसंक्रामति मायः” रङ्ग० “तद्वाशस-
हस्राणि चतुर्युगमुदाहृतम् । सूर्यावदसहस्रया द्वित्रि
सागरैरयुताहतेः । सन्ध्यासन्ध्यंशसहितं विज्ञेयं
तच्चतुर्युगम् । कृतादीनां व्यस्येयं धर्मपादव्यवस्था”
सू०सि० । [फलोन्मुखतया सम्बन्धे ।

देवयोग पु० देवस्य योगः फलोन्मुखतया सम्बन्धः । भाग्यस्य
देवराजिक त्रि० देवराजे भवादौ काश्या० ठञ् जिठ् वा ।

देवराजभवे स्त्रियां ठञ् डीप् जिठि टाप् ।

देवराति पु० स्त्री० देवरातस्यापत्यम् इञ् । देवरातस्यापत्ये
जनकराजपितरि च जनकस्य देवरातित्वस्य भा०शा०
११२अ० उक्तेः यथा “याज्ञवल्क्यमृषिश्चेष्टं देवराति-
र्महायथाः । पप्रच्छ जनको राजा प्रश्नं प्रश्नविदां
वरम्” देवरातशब्दे दृश्यम् ।

देवल पु० देवलस्यापत्यं श्रिया० अण् । देवलस्यर्धेरपत्ये सच
शाण्डिल्यगोत्रस्य प्रवरर्धभेदः यथाह आश्व०श्रौ० १२।१४।
७।८ “शाण्डिल्यानां शाण्डिलासितदैवलेति” “कश्यपा-
सितदैवलेति वा” ।

देवलक पु० देवं देवयोनिं लाति गृह्णाति पूज्यत्वेन
ला-क स्वार्थे कृत्स्नितार्थे क वा । भूतसेवके हारा०
देवलकस्येदम् अण् । देवलसम्बन्धिनि त्रि० । [त्रिका०।

देवलिखक पु० देवं लिखति लिख-एव ल् । सौहृत्तिके

देववंश पु० देवानामयम् अण् कर्म० । देवानां वंशे तद्वंश-
वर्णनञ् वायुपु० ११अ० यथा “पितृवंशप्रसङ्गेन कथा-
होषा प्रकीर्तिता । पितृणामातृपूर्व्येण देवान् वक्ष्या-
म्यतः परम् । तेषां युगसंख्ये पूर्वमासन् स्वायम्भुवेऽन्तरे ।
देवा यामा इति ख्याताः पूर्वं ये यज्ञसूत्रवः । अजिता
ब्रह्मणः पुत्रा जिताजिदजिताश्च ये । पुत्राः स्वायम्भुव-
स्येते शुक्रनाम्ना तु मानसाः । तस्मिन्मोक्षगणा ह्येते
देवानान्तु त्रयः स्मृताः । रुन्दोगास्तु त्रयस्त्रिंशत् सर्वे
स्वायम्भुवस्य ह । यद्वर्षयातिहौदैवौ दीपदः स्वसो
मतिः । विभासश्च क्रतुश्चैव प्रजातिर्विशतोद्युतिः ।
वायसो मङ्गलश्चैव यामा द्वादश कीर्तिताः । अभिमन्यु-
रुषट्ठिः समयोऽथ शुचिश्चवाः । केवलो विश्वरूपश्च
सुपण्डो मधुपर्कथा । तुरीयो निर्ऋत्यश्चैव युक्तोपावा-
शिनस्तु ते । यमिनो विश्वदेवाद्यो यमिणोऽस्मृतवानपि ।